

toda premalo je v njegovi povesti resničnega, kipečega življenja, pogrešamo zdravih, naravnih ljudi. Preveč je vzel iz knjig in domišljije.

„Podobe iz misijonskih dežel“, I. zvezek, je naslov novi knjižici, katero je izdala letos Mohorjeva družba in s katero nam je pričela poročati o razvoju katoliške cerkve po nekatoliških krajih. Naš stari znanec, o. Veselko Kovač, poroča iz daljnega Kitaja; za nas jako zanimivo je poročilo o razvoju katoliške cerkve v Bosni, potem imamo spet poročila iz daljnega vzhoda in slednjič obširno poročilo o delovanju misijonarjev v Mali Aziji.

Ljudstvo bo take reči rado čitalo, s stališča verske bratovščine, kot je „Mohorjeva družba“, ki ima namen med Slovenci utrjati krščansko vero in svetovno naziranje, je pa jako umestno, da nam prinaša poročila o verskem gibanju iz drugih dežel in tako vzdržuje celokupnost katoliškega sveta.

Dr. Jos. Vošnjak: **Navzgor, navzdol.** (Slovenskih večernic 62. zvezek.) — To je že znana in v našem slovstvu močno izrabljena povest o „hudobnem Jakcu in pridnem Janezku“, samo da sta Jakec in Janezek v našem slučaju dva častnika, prvi seveda nemškutar, drugi pa Slovenec. Seveda je v življenju mogoče tudi obratno, da je „Janezek“ Nemec in „Jakec“ Slovenec, toda za moralizujočo tendenco cele povesti je bilo tako bolj pripravno.

Jakec — Bric je častnik in lahkomisljen častnik dela dolgove, potem pride v roke „Manihejcem“ — oderuhom, da se reši, se mora bogato oženiti, ženo dobi z že znanimi sredstvi mladega, lepega častnika, zapravi ženi premoženje, goljufa in ponareja podpise, pride v roke sodnji, se poizkuša ustreliti, a mu izpodleti in slednjič dobi pet let zapora.

Janezek — Bregar pa živi solidno, varčuje z denarjem, izpolnjuje svoje dolžnosti, skratka, je čisto vsakdanje soliden človek in vsled tega tudi ni o njem veliko povedati. Nastopa samo, da dá semtertje Jakcu kak dober nauk, ki mora pa po vsej tendenci spisa seveda že od začetka biti brezploden. Njegova čednost se plača s tem, da dobi slednjič vrlo narodnjakinjo za ženo.

S tem bi bila naša povest končana in to bi znašalo ravno okroglo število 100 strani. Pisatelj je pa hotel imeti natančno devet tiskanih pol in zato je dal za nameček še storijo o Petru Ogrizu, Bregarjevemu tastu. Ako bi dodal še storijo o Ogrizovem očetu, bi bilo še par strani več. Tudi o Bregarjevi tašči bi se lahko še napisala kakšna pola. Toda pisatelju se je zdelo dovolj.

Karakteristika oseb je jako enostavna. Naredita se dva predala, eden za dobre, drugi za slabe osebe, potem se pa mečejo noter, kamor kdo spada. Vsakdo je, ali dober, da ga posnemamo, ali pa slab, da se ga varujemo. Skompliciranih značajev ni. Narodnjaki so dobri, nemškutarji pa slabi. Vsa povest je tako prikrojena, da najde pisatelj dovolj prostora za moraliziranje. Povsod vsiljuje svoje nazore, ki sicer niso slabi, včasih celo resnični, večinoma pa jako preprosti in naivni. Zdi se nam, kakor da bi pisatelj v svoji povesti „svobodno predelal in pomnožil“ kakšno povest iz naših starih, dobrih časov. S tem mu seveda ne maramo reči, da je kaj posnemal, ampak samo, da je vse tako nekam zastarelo in zarjavelo, slog, vsebina, karakteristika itd. Seveda se povest vrši še v

časih, ko so še narodnjaki v čitalnicah vedli boj „Za Boga in narod!“ Toda nekaj bolj svežih barv in bolj ostrih značajev bi pa le lahko pričakovali. Motijo tudi razne politične reminiscence pisateljeve. Da je „hudobni Jakec“ v svoji hudobiji postal celo nemškutarski poslanec na Štajerskem, bi se oprostili, dasiravno je za celo kompozicijo povesti nepotrebno. Toda pisatelj bi mu moral nasproti postaviti „narodnjake“ in pokazati razliko med enimi in drugimi. A nič. O narodnjakih izvemo samo, da se zbirajo v čitalnici in da se dajo voliti v državni zbor. Na široko se opisuje, kako je bilo, ko je imel cesar prestolni govor, kar bi se čisto lahko črtalo iz povesti, ker ni ž njo v nobeni zvezi, nič pa ne pove, kako so nastopali narodnjaki proti svojemu političnemu in narodnemu nasprotniku Bricu, ki je izrabljajal mandat za svoje spekulacije.

Volja pisateljeva je bila sicer dobra, včasih še preveč, izvršitev je pa precej naivna. Naše preprosto, dobro ljudstvo bo iz povesti, ako jo bo do konca prebralo, sicer lahko zajelo kak dober nauk, med slovstvene umotvore je pa ne moremo prišteti.

Slovenske večernice. 63. zvezek. — Letošnje Večernice nam prinašajo Ivan Cankarjevo „kmečko novelo“: „Sosed Luka“, Ksaver Meškov spis: „Slovenci v Lurdu“ in „Popotnikove povesti“, spisal Josip Knaflič.

Popolnoma na mestu je krasni in zanimivi popis lurskega romanja. Ljudstvo rado čita take reči, čita jih pa tudi s pridom. Lurško romanje je bilo gotovo tako pomenljivo dejstvo v zgodovini našega naroda, da zasluži, da se opiše in obvaruje pozabljenosti. Udeležniki bodo imeli trajen in lep spominek na svoje popotovanje, kar bodo še v poznih letih radi čitali, drugi pa, katerim usoda ni pripustila, da bi se ga udeležili, bodo našli v njem nekaj nadomestila.

Pisal je Meško, toda ne Meško, katerega smo srečavali drugje. Lep je njegov jezik, čar poezije je razlit po vsem spisu, toda ni one mehke sanjivosti, onega sladkega koprnenja po ne vemo čem. To ni Meško, ki gre dalje, dalje po beli cesti, sanja in plaka, ampak je Meško, ki gre z narodom slovenskim na božjo pot — Bogu naprot. To ni Meško iz šole in struje, ampak Meško iz naroda. Želimo samo, da bi se več ne povrnilo tlačanstvo šole, ampak ostal ves človek, prost in neodvisen, se vrnil k ljudstvu in črpal iz njega. Življenje in ljudi moramo vzeti tako kakor so, ne pa, kakor jih kažejo megljena očala vladajoče struje.

Zanimive so tudi „Popotne povesti“ Josipa Knafliča. Snov je vzeta tako odbližu in vendar tako oddaleč — iz življenja bratskega slovanskega bolgarskega naroda. Slog je krepak, kratek, plastičen, primeren vsebini. Nekaj divjega, odurnega, vendarle domačega, vabljivega veje iz njih. Ni nam treba indijanskih pripovedk, v lastni zgodovini in življenju imamo dovolj romantike za najbujnejšo domišljijo in najbolj poželjive živce. Toda slog in pripovedovanje se ne giblje v duhu stare romantike, ampak je čisto moderno, neka srečna zveza modernega sloga in starega romantizma.

Nekam iznenadilo nas je pa, ko smo zadeli v Mohorjevih „Večernicah“ na Cankarjevo „kmečko novelo“. Predvsem se vkljub najboljši volji ne moremo pridružiti mnenju, da mora za „Mohorjevo družbo“ biti merodajna edinole vsebina spisa, a ne ime pisa-

teljevo. „Mohorjeva družba“ je „bratovščina“ in „Večernice“ imajo pri nas skoraj neki pobožen pomen. Naše „Večernice“ niso maloruske „večernici“, kjer se shajajo fantje in dekleta na zabave, ampak „večernica“ je pri nas predvsem „večerna pobožnost“ doma ali v cerkvi. Treba se je na to ozirati in pomisliti, da ima Cankarjevo ime pri nas neki čisto poseben

ZA ŽENSKO VOLILNO PRAVICO: DVE SUFFRAGETKI KOT POŠTNI POŠILJATVI POSLANI MINISTRSKEMU PREDSEDNIKU ASQUITHU

pomen. On je ustanovitelj in voditelj naše „moderne“, našega literarnega nihilizma in vesoljnega cinizma. Kipar, ki naredi kip svetnika, naredi lahko ob istem času tudi kip malika, ne da bi s tem zagrešil kakšno posebno nedoslednost. On ne vloži toliko svoje osebnosti v kip, kakor pa pisatelj v spis. Iz kipa ne govori kipar, iz spisa govori pa pisatelj po črki. Cankar je literaren nihilist in s svojega stališča bi nam lahko napisal tudi mašne bukvice ter bi se jih za denar morda tudi lotil. Vendar bi se to ne strinjalo z našim čutom, da bi napajali duha s spisi človeka, ki nima nobenih načel, ki piše enkrat dobro zato, da dobi denar in da pobija drugod vse, kar je pozitivnega in dobrega.

Toda pustimo te pomisleke. Vprašajmo rajši: Ali more Cankar res napisati kaj dobrega? Ali moremo priporočati njegovo strujo? — —

Obrnimo se k gori navedeni povesti.

Priznati moramo, da je Cankar vzel „Mohorjevo družbo“ bolj resno, kot pa „Slovensko Matico“ in se ji ni upal podati takega dolgoveznega in praznega besedičenja, kakor pa je „Novo življenje“. Ta Cankarjeva „novela“ ima izjemoma nekaj vsebine, ki se da opisati in je brez večjega truda razumljiva. Njena vsebina je sledeča:

V gostilni so pili pijanci. Andrejec je pokazal v pijanosti pest bankovcev, Luku se vzbudi poželjenje, da bi si jih prisvojil in ga sklene oropati. Ko gre Andrejec proti domu, pobere Luka kamen in gre za njim, da bi ga ubil, a se zadnji trenotek skesa, vrže kamen preč in zavije po drugi poti. Pozneje pa res neki potepuh ubije Andrejca in, ker so videli Luka iti z njim, pade sum nanj, da ga je ubil on. Žandarji pridejo in pograbiijo Luka, ki se je medtem hotel obe-

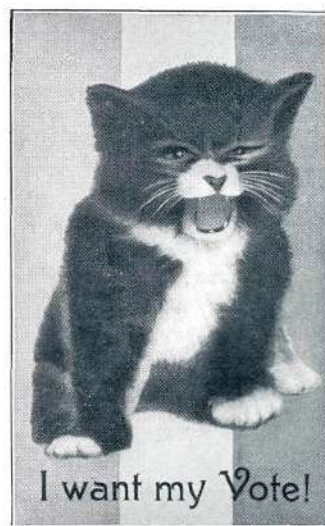
siti, ter ga ženo na sodnijo. Luka se nič ne ustavlja in nič ne izgovarja. Komaj pa, da ga priženo na sodnijo, so že ujeli pravega krivca in Luka je prost.

To je vsebina „kmečke novele“. Zakaj je dal naslov: „kmečka novela“, ni znano. Menda zato, ker je „Mohorjeva družba“ v prvi vrsti namenjena za kmečko ljudstvo. „Novela“ nima na sebi popolnoma nič kmečkega. Ako bi namesto, da je Andrejec „prodal vola in zanj dobil denar“, zapisal, da je bil „pisatelj, ki je zadel terno“, in pri Luku namesto, da je bil „bajtar“, pripomnil, da je bil skrokan študent, bi postala povest iz čisto drugih slojev. Iz kmečkega življenja in kmečkih značajev nima niti ene konkretne poteze. Sploh je Cankar tudi v tej „noveli“ pokazal svojo glavno slabost: On ne zna opazovati in ne zna analizirati. On ne študira, ne opazuje, ne riše zunanjega sveta in vidnih predmetov, ampak kar buta iz sebe. On hoče samo stvariti.

„Novelica“ obstoji iz dveh momentov: Pijanski prizor v krčmi in boj Luka med vestjo in pohlepnostjo. Prvi prizor je slikan silno drastično in deloma tudi realistično, dasiravno je nanosil skupaj toliko barv, da prehaja že vse v odurno karikaturu. Ta prizor nam je naslikal Cankar že večkrat, več ali manj v vsaki povesti po enkrat, včasih tudi večkrat.

Vprašanje pa nastane, ali je ta predmet vreden, da ga umetnik vedno in vedno obdeluje? Kaj bi rekli o slikarju, ki bi vedno slikal le petelina, kako razkopava gnoj? Enkrat, za kakšno vaško idilo, ne rečem. Toda, vedno in vedno!...

Drugi del je duševni boj Luka med vestjo in pohlepnostjo. Tu je karikatura že popolna. Noben

ŠALJIVA RAZGLEDNICA:
„ZAHTEVAM VOLILNO PRAVICO!“

kmečki bajtar ne bo tako filozofiral in se tako obnašal. Luka sklene ubiti Andrejca... mogoče. — Zadnji trenotek se pa skesa in ga ne ubije... tudi čisto naravno. Kar pa nato sledi, je pa samo produkt pisateljevih živcev. Nemogoče je, da bi se Luku potem pod grozo moreče ga vesti tako zmešala pamet, da bi mislil, da ga je res ubil in to priznal ljudem, žan-

darju in sodniku in se vsled tega izkušal celo obesiti. Normalnemu človeku je obratno, kadar je premagal kako hudo izkušnjo, silno lahko in prijetno pri srcu. Resnični Luka bi šel pač zadovoljen domov, se dobro naspal in drugega dne zahvalil Boga, da ni v pijanosti storil zločina. Ves bajtarjev boj je torej psihološki absurd.

„Sosed Luka“ je pisan nekoliko bolj jasno, kot mnoge druge Cankarjeve povesti, vendar nosi na sebi vse napake „cankarijanstva“. Strašno našopirjen in dolgovezen slog, nekaj iz rodu nemške „Schwulstperiode“ ali laškega „seicento“. Silno veliko barv, velik patos in neka meglena sanjavnost in jokava sentimentalnost. Gotove fraze smo čitali pri Cankarju že neshetokrat in se vedno ponavljajo, n. pr.: „ker se je tako spodobilo od nekdanj“, — „govoril je neprestano, s tenkim, prepirljivim glasom“ itd. itd. Sploh je njegovo pero postalo nekako avtomatično. V zalogi je gotovo število slik in fraz, ki se pri pisanju kar mehanično vsipljejo izpod peresa. Njihovo število je vedno eno in isto.

Dr. L. L.

Dr. K. Štrekelj: **Slovanski elementi v besednem zakladu štajerskih Nemcev.** Posebni natisek iz Časopisa za zgod. in narodopisje, V. in VI. let. Maribor, 1909. Nat. Cirilova tiskarnica. — Naše občinstvo ima le redkokdaj priliko zasledovati obširno jezikovno preiskovanje našega najboljšega, daleč čez slovanske meje znanega etimologa, vseuč. prof. Štreklja, ker priobčuje svoja dela ponajveč v velikih tujih glasilih. Zato se nam zdi tembolj potrebno, da opozorimo na velepomemben spis v omenjenem zasluznem Časopisu, kjer nam kaže na slovanski izvir

v prvi vrsti štajersko-nemških pa tudi splošno-nemških besed. Take študije niso važne samo za suhi krog jezikoslovca, temuč imajo podžigati zavest in ponos celega naroda, ker mu kažejo, da ni samo on jemal kakor ubožec jezika od Nemca, temuč da je sprejel tudi sosedni Nemec mnogo jezičnega blaga od nas, dasi tega ne izdaja rad. Ni bil med nami Nemec, kakor kaki gospod med hlapci, temuč oba naroda sta kakor enako visoko kulturna soseda, vplivala drug na drugega. Dočim je naše znanstvo o vplivu Nemcev na Slovence veliko razkrilo, je bil vpliv Slovencev na Nemce še jako malo razjasnjen. Pisatelj sam naglašja, da je ta znanost „precej zanemarjena, nekaj zato, ker niso nemškim filologom (do prav malo izjem) znani slovanski jeziki, nekaj pa zato, ker se je s slovanske strani pristopalo k takim preiskavam preveč diletantično“. Prof. Štrekelj je sedaj s trdno roko obsežnega znanja globoko segel v zakladnico nemških sosedov ter pokazal na celo vrsto naših besed, katerih Nemci ne bodo mogli utajiti. Odkril je jako veliko ne samo štaj. nemških besed, temuč je pokazal na slovanski izvir tudi več splošno nemških izrazov, ki bodo vzbudili med Nemci veliko pozornost. Tako n. pr. za nem. passen, sloven. pasti, paziti; za nem. Kram, kramen, Krämer, slov. hram, ki je pomenjalo prvotno le Wetterdach, Vorhalle; za nem. Zauck, Zaudie, slovan. suka, Hündin i. t. d. Drugih nemških besed nam tu ne kaže navajati, ker si jih je lahko ogledati v imenovanem Časopisu. Delo obsega polno tudi za splošno jezikoslovje zanimivih in študiranja potrebnih stvari. Dal Bog, da bi nam podal gosp. pisatelj še veliko preiskav in jih večkrat priobčil v domačih glasilih.

A. Breznik.

ZA ŽENSKO VOLILNO PRAVICO: MISS PANKHURST
GOVORI NA TRAFALGAR-SQUARU V LONDONU